

Versenyképes bankrendszerrel a versenyképes gazdaságért

Mitől válik egy ország bankrendszere versenyképessé? Az MNB a pénzügyi ciklusok gazdaságra gyakorolt egyre erőteljesebb hatásának vizsgálata során nem talált a nemzetközi irodalomban átfogó bankrendszeri versenyképességet mérő indexet, de még annak alapjául szolgáló pontos definíciót sem. Ezt a hiátust pótlandó, a jegybank aktívan dolgozik azon, hogy minél sokoldalúbb, teljes körű meghatározást és bankrendszeri versenyképességi rangsort adjon meg. Egy európai bankrendszerek versenyképességét mérő index és rangsor részletes és kellően átfogó kidolgozása segítheti az egyes bankrendszerek neuralgikus pontjainak megtalálását, és irányt mutathat a felzárkózási potenciál kutatásában.

A pénzügyi világválság legerősebb hullámai lecsengtek, de utóhatásai velünk élnek, és számos tekintetben megváltoztatták a képet, ahogyan a gazdaság alapfolyamatairól gondolkozunk. A legjelentősebb hatások közé sorolható, hogy a pénzügyi közvetítő tevékenységek gazdaságra gyakorolt hatását a korábbinál sokkal mélyebben szükséges integrálni a közgazdasági gondolkodásba és modellekbe. A pénzügyi közvetítés szorosabb kapcsolata a gazdasággal, e kötelék minősége és a kialakuló ciklusok a korábbinál erősebb és tartósabb hatást gyakorolnak a gazdaság működésére. Még fontosabb tapasztalat, hogy számos ország gazdasági fejlődése nemcsak ideiglenesen tört meg, hanem a növekedési lehetőségeik is romlottak a pénzügyi válság következtében. Az elmúlt évek tapasztalata alapján a gazdaság ingadozását hagyományosan kezelő monetáris és fiskális politikák megközelítették határaikat, és sok helyütt csupán részleges hatást tudtak kifejteni a gazdasági növekedés támogatásában. A figyelem ezért olyan versenyképességi intézkedések felé terelődött, amelyek strukturális átalakítások révén tartósan képesek javítani a gazdasági teljesítmény dinamikáját. A sikeres gazdasági felzárkózáshoz tehát versenyképességi fordulatra van szükség. A szerkezeti reformok egyik fő eleme a pénzügyi közvetítőrendszer – ezen belül is a bankrendszer – hatékonyságának fejlesztése lehet.

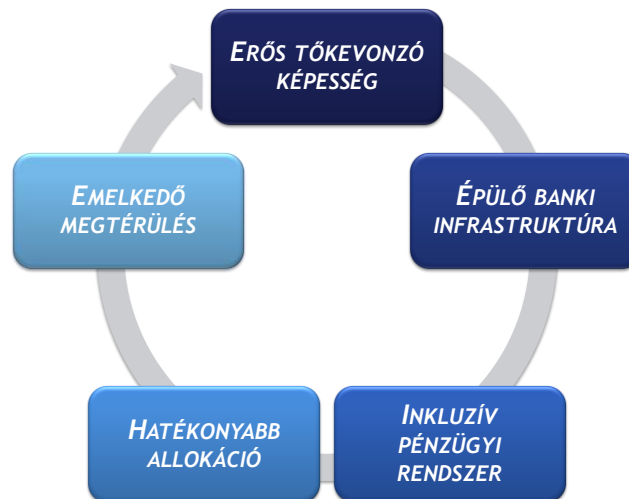
A gazdasági szereplők beruházásainak biztosításához nélkülözhetetlen a hatékony forrásallokáció, amelynek egyik alappillére a versengő és versenyképes pénzügyi rendszer. Az európai pénzügyi rendszeren belül különösen fontos a bankrendszer szerepe, ahogy ezt az Európai Befektetési Bank legutóbbi átfogó [versenyképességi anyaga](#) is kiemeli. Kérdéses azonban, hogyan határozható meg és miként mérhető a

bankrendszer versenyképessége. Megítélésünk szerint a bankrendszeri versenyképesség a pénzügyi erőforrások hatékony, a növekedést hosszútávon támogató alkációján keresztül értelmezhető megfelelő szabályozói környezetben. Ezt pedig egy olyan bankrendszer képes megadni, amely prudensen hitelez, de egészséges kockázati étvággal rendelkezik, így stabil és innovatív – mindemellett pedig hatékony, amint az az [MNB jól működő bankrendszeréről szóló korábbi elemzéséből](#) is kiderül. Átfogóan a versenyképességi helyzetképet ezekben a témakörökben releváns mutatók együttes felméréséből kaphatjuk meg. Az egyes mutatók optimális értékének meghatározása azonban dilemmákba ütközhet. Például a bankfiókok nagyobb száma az ügyfelek számára kényelmes, a bankrendszer egészét nézve viszont költséghatékonysági problémákhoz vezethet. Emiatt kérdéses, hogy mely gazdasági szereplő szemszögéből ajánlott megragadni a pénzügyi közvetítés versenyképességét.

Egy bankrendszer megítélésünk szerint akkor versenyképes, tehát akkor képes hosszú távon fenntarthatóan és hatékonyan támogatni a növekedést, ha egyfelől megfelelően szolgálja ki az ügyfeleket, másfelől a befektetők számára is vonzó. Két, egymással akár ellentétben álló perspektívából látjuk érdemesnek megközelíteni a bankrendszeri versenyképességet. A **háztartások, vállalatok szemszögéből** nézve annak van kulcsszerepe, hogy a bankrendszer megfelelően betölti-e a pénzügyi közvetítés funkcióját, támogatja-e az ügyfelek pénzügyi bevonódását. A kereslet oldali versenyképesség az elérhetőség, a pénzügyi szolgáltatás minősége és az árazás tulajdonságokkal ragadható meg leginkább, azaz a pénzügyi termékeknek széles körben, megfizethető áron, valamint magas minőségben hozzáférhetően kell megjelenniük egy adott országban. Ha az ügyfél e fő keresletoldali szempontokat tekintve nem elégedett a banki szolgáltatással, akkor dönthet úgy, hogy más lehetőség felé fordul forrásbevonás céljából, akár a bankrendszer teljes megkerülésével is. A nemzetközi rangsorolás itt képet adhat arról, hogy a racionális ügyfelek mely országok bankrendszereit részesítenék előnyben. Másfelől, a banktulajdonosok és **befektetők oldaláról nézve** egy ettől eltérő megközelítést tartunk megfelelőnek vizsgálni, amely meghatározó lehet, amikor a befektetők a tevékenységük folytatásáról, vagy bővítéséről döntenek. Kiemelt ezek közül a stabilitási szempont, és az ehhez kapcsolódó fenntartható jövedelmezőség. Fontos lehet még a támogató működési és adókönyezet, valamint a megfelelő növekedési lehetőségek, továbbá a technológia és a hatékonyság. A két eltérő perspektíva között endogén kapcsolat is felfedezhető. Amennyiben alacsony a tőkevonzó képesség, nem tud kiépülni megfelelő banki infrastruktúra, ala-

csenyebb a pénzügyi rendszerben való részvételi hajlandóság, ezzel csökken a pénzügyi közvetítés hatékonysága. A drágább, alacsonyabb minőségű kiszolgálás és gyengülő elérhetőség ugyanakkor kevésbé hatékony működéshez vezet, ami pedig csökkenő tőkearányos megtérülést és még alacsonyabb tőkevonzó képességet eredményez.

1. ábra: Kapcsolat a pénzügyi rendszer keresleti és kínálati oldali versenyképessége között

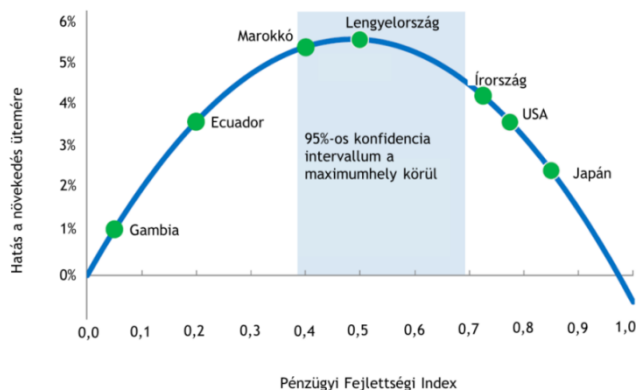

Forrás: MNB.

A bankrendszerek növekedésben betöltött előnyös szerepét számos vizsgálat igazolja, azonban ennek a pozitív összefüggésnek létezik optimális szintje, amely kapcsolatban állhat a bankrendszeri versenyképességgel is (2. ábra). A hitelezés mértékének növekedése elsősorban az alacsony és a közepes jövedelmű országok esetében javítja a gazdasági teljesítményt. A gazdasági hozzájárulás csökkenését a termelékenységre gyakorolt hatás gyengülése okozza, ezen belül is elsősorban a pénzügyi rendszer túlzott nagysága, és nem a hatékonyság- vagy hozzáférhetőség-javulás csökkenő haszna jelenti a döntő tényezőt. A fejlettebb gazdaságokban arányaiban magasabb a háztartási hitelezés, amely kevésbé járul hozzá a termelékenység javulásához, mint a vállalati hitelek. A hitelállományok túlságosan gyors növekedése is ronthatja a forrásallokáció minőségét, illetve instabilitást is okozhat. A pénzügyi fejlettség kapcsán elérhető kutatások megerősítik a bankrendszeri versenyképességről alkotott előzetes képünket, és felhívják a figyelmet a téma kutatásának fontosságára.

2. ábra: A pénzügyi fejlődés növekedésre gyakorolt hatása (1980-2010)

Forrás: IMF Staff Discussion Note (2015).

A versenyképességet mérő nemzetközi felmérések érintőlegesen vizsgálják a bankrendszert is, de nem ismerünk olyan összehasonlítást, amely ezt állította volna a középpontba. A legjelentősebb – általános – versenyképességi rangsorok (World Bank – Doing Business, World Economic Forum – Global Competitiveness Report, IMD – World Competitiveness Yearbook) mindegyikében szerepelnek a bankrendszer működésével kapcsolatos, részleges mutatók. Ezek azonban még együttesen sem fedik le a bankrendszer működésének és környezetének minden lényeges területét, ráadásul egyetlen specifikus megközelítésben mérnek fel parciális információkat az egyes országok bankrendszeiről. A Doing Business rangsor elsősorban az újonnan induló vállalkozások szempontjából (pl. forráshoz jutás) vizsgálja a bankrendszer működését, a World Economic Forum kiadványa a vállalatvezetők bankrendszeréről alkotott képét jeleníti meg, míg az IMD rangsora a hozzáférhetőség mellett főként a pénzügyi kockázati tényezőkre és a bankok jogszabályi előírásoknak való megfelelésére fókuszál. Mindezek miatt indokoltnak tartjuk egy európai országok bankrendszeit egyetemes megközelítésben vizsgáló elemzés elkészítését, figyelembe véve az összes rendelkezésre álló objektív adatot, felmérésből származó vagy akár szubjektívnek, de reprezentatívnak tekinthető információt.

Egy európai bankrendszerek versenyképességét mérő index és rangsor részletes és kellően átfogó kidolgozása segítheti az egyes bankrendszerek neuralgikus pontjainak megtalálását, és irányt mutathat a felzárkózási potenciál kutatásában. Az MNB dolgozik azon, hogy az európai országok bankrendszeinek versenyképességét magas minőségben és összehasonlítható módon meghatározza egy széleskörű, egyenként kiválasztott és megindokolt alapmutató rendszer segítségével a fentebb vázolt kritikai gondolkodást követve. Az elérhető adatok és információk lehetővé teszik egy

teljes körű, bankrendszeri versenyképességet univerzálisan tükröző index kialakítását az ismert parciális rangsorok és módszertanok továbbfejlesztésével, amellyel egy fontos hiátust pótol a jegybank. Egy ilyen felmérés célja nemcsak az lehet, hogy nemzetközileg összehasonlítható képet nyújtson egyes nemzetgazdaságok bankrendszerének versenyképességéről, hanem a korábbiaknál pontosabban válik elemezhetővé a bankrendszerek gazdasági versenyképességben betöltött szerepe is. Mindemellett alapként szolgálhat akár gazdaságpolitikai és szabályozói beavatkozási területek kijelölése során is, de mindenképp rámutat az egyes országok bankrendszerének kritikus lemaradásaira az Európai Unió országai közötti összehasonlításban.

„Szerkesztett formában megjelent a Világgazdaság.hu oldalon 2017. május 24-én.”